RESUM EXECUTIU

BASES DE L'AGENDA DE TRANSICIÓ

PACTE SOCIAL I POLÍTIC PER LA SOSTENIBILITAT ECONÒMICA, SOCIAL I AMBIENTAL DE LES ILLES BALEARS

Govern de les Illes Balears

UNA TRANSICIÓ NECESSÀRIA I OPORTUNA

La **transició cap a la sostenibilitat de les Balears** és una necessitat estructural i una oportunitat estratègica per conquerir escenaris de més prosperitat.

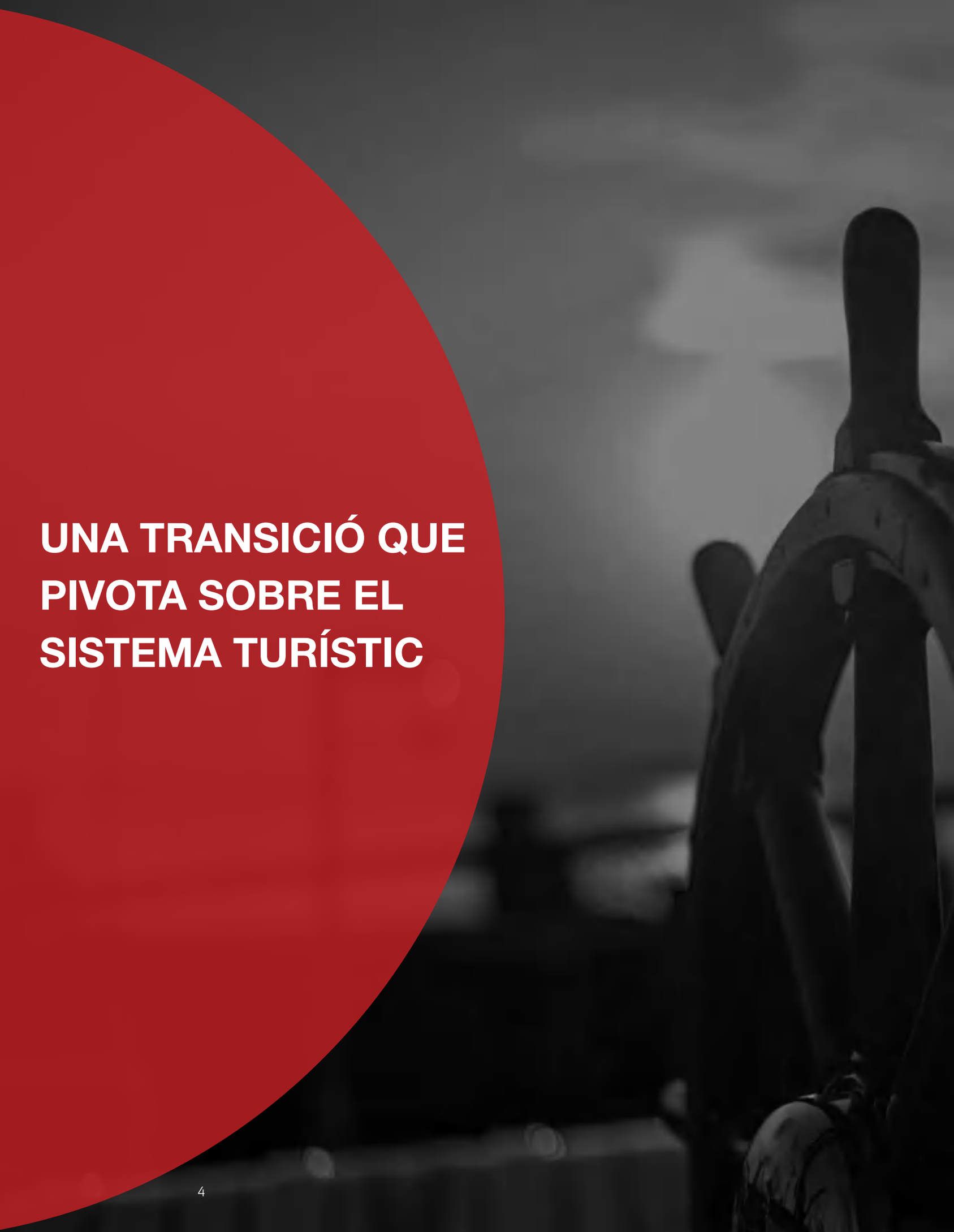
Els impactes del canvi climàtic, la pressió creixent sobre els recursos naturals, la fragilitat d'una economia altament dependent del turisme i les desigualtats en habitatge, ocupació i cohesió social fan imprescindible una transformació profunda i planificada. No es tracta de practicar ajustos puntuals, sinó d'encetar un procés de canvi sistèmic que permeti a les Balears encetar una senda de progrés que asseguri el benestar de la població i la salut de l'entorn natural.

Durant les darreres dècades, l'arxipèlag ha vist com s'erosionava, de manera progressiva, el diferencial de renda per càpita que manté respecte de la mitjana nacional i europea. La manca d'una aposta decidida per elevar la capacitat de crear valor ha tingut un doble efecte: d'una banda, ha dificultat que el creixement econòmic es tradueixi en benestar; de l'altra, ha fet més difícil mantenir els equilibris socials i ambientals que asseguren la qualitat de vida i la sostenibilitat.

Aquest context ha duit al Govern de les Illes Balears a impulsar el **Pacte social i polític per la sostenibilitat econòmica, social i ambiental**, un compromís que marca un punt d'inflexió en la manera d'afrontar el futur i que situa la sostenibilitat al centre del desenvolupament regional.

La transició cap a la sostenibilitat és una oportunitat única per diversificar l'economia i impulsar les activitats emergents, mentre es garanteix un desenvolupament més resilient i equitatiu, des del respecte al límits ecològics i l'aprofitament dels actius que atresoren les Balears. Aquesta és la manera d'assegurar les aspiracions de progrés i benestar de la societat.

UNA TRANSICIÓ QUE PIVOTA SOBRE EL SISTEMA TURÍSTIC

La **transició cap a la sostenibilitat de les Balears** no es pot cenyir a un conjunt de mesures aïllades o accions puntuals, perquè ni els desafiaments locals ni els reptes globals que la justifiquen afecten només a un sector, ni estan subjectes únicament a una decisió tècnica o administrativa. Ans al contrari, implica totes les activitats econòmiques, institucions, empreses i ciutadans.

Per això, la transició necessita un vehicle, és a dir, un sistema capaç de canalitzar, articular i accelerar els canvis, i assegurar que no pivota al voltant de solucions fragmentades ni desconnectades de la realitat socioeconòmica regional.

A les Balears, el **sistema turístic regional** és el millor vehicle per impulsar la transició cap a la sostenibilitat, de manera ordenada, sistèmica i efectiva. No només perquè concentra una part substancial dels reptes i oportunitats de la regió, sinó també perquè, després de més de set dècades de desenvolupament turístic, ha aglutinat un ampli ventall d'actius, capacitats i recursos que poden ser mobilitzats estratègicament. No debades, el sistema turístic interconnecta infraestructures, polítiques, dinàmiques socials i activitats diverses, i desplega efectes multiplicadors sobre altres àmbits clau, com el mercat laboral, la formació i la innovació tecnològica.

Per això, el sistema turístic es planteja com un catalitzador de la transició cap a la sostenibilitat, capaç de transformar la seva pròpia estructura i, al mateix temps, impulsar un canvi profund en el conjunt de l'economia i la societat balear.

UNA TRANSICIÓ QUE COMENÇA SOBRE UNES BASES SÒLIDES

Bases de l'Agenda de transició estableix els fonaments conceptuals, metodològics i estratègics necessaris pel desplegament i implementació de noves accions.

Sense aquestes bases els riscos de fragmentació, inèrcia i manca d'impacte serien massa elevats i costosos per a la societat.

L'aportació es concentra en sis grans bases.

1 UN MARC DE REFERÈNCIA CLAR I CONTRASTAT

La transició cap a la sostenibilitat de les Balears s'alinea amb els marcs internacionals i europeus de sostenibilitat, com l'Agenda 2030 i el Pacte Verd Europeu. Així mateix, per tal d'assegurar que l'Agenda de transició es connecta a les tendències globals, les seves bases descansen en **criteris metodològics sòlids**, com són els que ofereixen el *Travel & Tourism Development Index* (TTDI) del World Economic Forum i, complementàriament, la Dimensió de la Utilització Eficient de Recursos (DUE), que actua com un criteri transversal per garantir que els recursos naturals, econòmics, humans i tecnològics de l'arxipèlag es gestionen de manera eficient.

4 UN ENFOCAMENT ESTRUCTURAT EN ÀREES DE REFLEXIÓ-ACCIÓ

La transició s'organitza al voltant de **12 Àrees de reflexió-acció**, des de la qualificació i el mercat laboral fins a la sostenibilitat ambiental i la competitivitat turística. La selecció d'aquests grans blocs temàtics, garanteix que l'Agenda de transició tingui un enfocament estructurat. En el cas contrari, l'Agenda de transició correria el risc de ser només un conjunt d'idees disperses sense un marc clar d'actuació.

UNS PRINCIPIS GUIA PER ESTRUCTURAR EL CANVI

La transició cap a la sostenibilitat de les Balears es regeix per **15 Principis guia**, com són la gestió integrada, el desacoblament del creixement econòmic del consum de recursos, la diversificació econòmica i la transició justa, entre d'altres. Amb aquests principis, l'Agenda de transició, lluny de caure en un enfocament parcial o reactiu, contribuieix a una estratègia integrada i alineada amb uns valors i objectius compartits.

UNS EIXOS I UNS GRANS OBJECTIUS DE TRANSICIÓ

Aquesta combinació permet agrupar les diferents dimensions de la transició (econòmica, social i ambiental) en **3 Eixos** que es concreten en **5 Grans objectius de transició**. Aquests objectius actuen com a vectors estratègics, per tal com donen direccionalitat a l'ampli ventall d'objectius estratègics i línies d'acció de l'Agenda de transició. Alhora, faciliten l'alineament d'institucions, empreses i societat civil entorn a un mateixa visió-regió i asseguren que la transició sigui viable i efectiva.

UNA IDENTIFICACIÓ DE FACTORS DETERMINANTS

La transició es fonamenta en una anàlisi exhaustiva de la realitat socioeconòmica i ambiental de les Balears. Mitjançant metodologies contrastades com l'anàlisi DAFO, l'anàlisi impacte-desafiament i la metodologia MICMAC s'han identificat **247 factors determinants**, que han estat prioritzats en funció del seu impacte potencial i el seu rol transformador. Això, no només assegura que les polítiques de transició es basin en informació sòlida, sinó que permet elevar una proposta de **59 Objectius estratègics** i **65 Objectius de desenvolupament**, que dona concreció a la transició i garanteix que les accions que s'implementin siguin coherents, efectives i mesurables.

UNA VISIÓ INTEGRADA

El nucli de la transició no descansa en el nombre d'àrees o de factors determinants, sinó en les interdependències que mantenen per tal com ben gestionades condueixen al canvi. Això obliga a incorporar una base addicional de **comprensió integrada de les interdependències** entre les diferents Àrees de reflexió-acció. La finalitat és formular estratègies transversals que responguin als 5 Grans objectius de transició i garantir una implementació integrada de l'Agenda de transició.

EIXOS

1. Una economia resilient i diversificada

2. Una societat més justa i cohesionada

3. Un territori preservat i regenerat

GRANS OBJECTIUS DE TRANSICIÓ

1. Orientació del sistema turístic regional cap a la sostenibilitat

2. Reducció de les pressions ambientals i preservació dels recursos naturals

3. Millora del benestar i la qualitat de vida de la població

4. Desplegament de la governança i la participació ciutadana

5. Enfortiment de la capacitat d'adaptació als reptes globals

ÀREES DE REFLEXIÓ-ACCIÓ

1. Qualificació, formació i benestar laboral
2. Innovació i digitalització
3. Estratègia turística
4. Demanda turística sostenible
5. Transport aeri i marítim
6. Mobilitat terrestre
7. Serveis i infraestructures turístiques
8. Recursos naturals
9. Patrimoni cultural
10. Sostenibilitat ambiental
11. Sostenibilitat social
12. Competitivitat turística

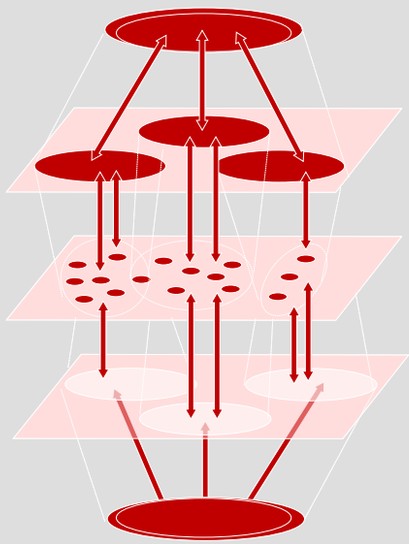
UNA TRANSICIÓ QUE BEU D'UNA METODOLOGIA INNOVADORA

L'aportació clau de **Bases de l'Agenda de transició** descansa, a més del seu contingut, en la metodologia innovadora emprada en la seva confecció. A diferència d'altres enfocaments convencionals, aquest document es fonamenta en un procés estructurat, sistemàtic i participatiu que ha combinat tres enfocaments.

Un enfocament *bottom-up:* la integració del coneixement local i sectorial

El procés de treball s'ha fonamentat en un enfocament participatiu i de construcció col·lectiva (*bottom-up*), que ha permès que la transició neixi des de la base social, econòmica i institucional de la regió. Per això, s'ha impulsat un procés simultani de treball en nivells i àmbits diferents:

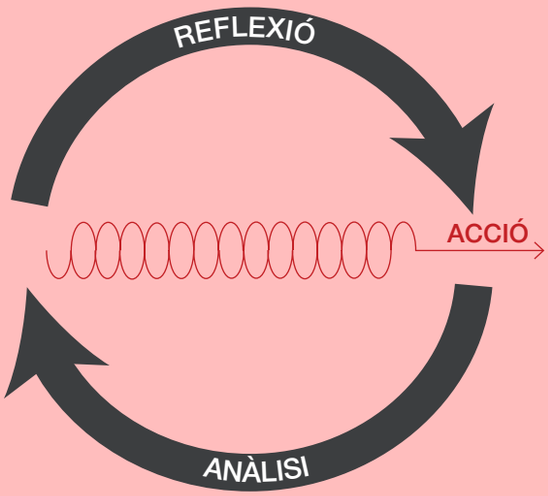
- **Espai de diàleg multiactor**, conformat a partir de 12 Grups de treball que han intercanviat idees i detectat oportunitats i barreres. Aquesta estructura ha permès articular el coneixement local i identificar 247 factors determinants per l'èxit de la transició cap a la sostenibilitat.
- **Plataforma digital de participació**, orientada a recollir contribucions de la societat civil, actors econòmics i experts. En total, s'han rebut 527 aportacions que han afegit una mirada col·lectiva i ben informada sobre les oportunitats i els riscos de la transició cap a sostenibilitat.

Un enfocament dinàmic i interactiu: la simultaneïtat de tasques

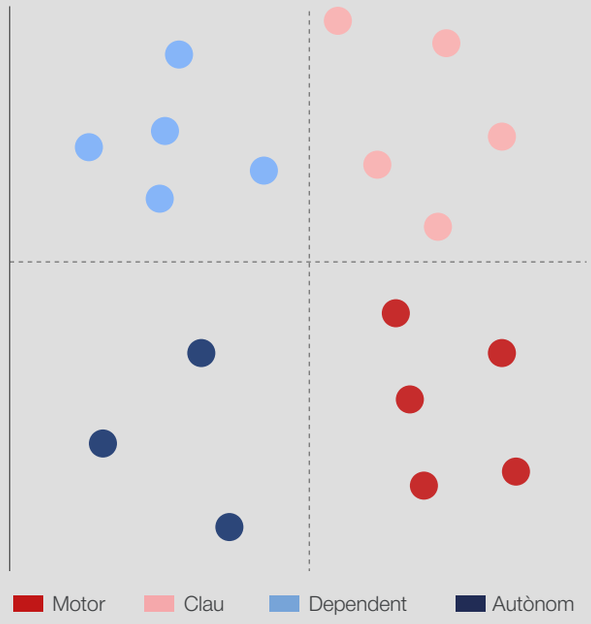
El procés de treball no ha seguit una seqüència lineal, sinó que ha estat altament dinàmic i interactiu, fet que ha permès que els diferents nivells d'anàlisi i reflexió s'alimentessin mútuament. Aquest enfocament ha permès:

- **Construir un diagnòstic profund i compartit**, en què la realitat de cada Àrea de reflexió-acció s'ha analitzat en diàleg amb altres àrees per evitar una visió fragmentada.
- **Ajustar i validar contínuament les propostes dels Grups de treball**, mitjançant mecanismes de *feedback* d'anàlisi continua que han culminat amb la validació dels factors determinants i la seva priorització segons el grau d'impacte, viabilitat, urgència i contribució a la sostenibilitat.
- **Integrar l'anàlisi sistèmica en temps real**, fet que ha permès identificar interdependències a mesura que es desenvolupava la reflexió.

Un enfocament encadenat: el pas de l'anàlisi a l'acció

El procés de treball ha seguit una cadena metodològica estructurada en diferents nivells d'anàlisi i reflexió. Aquest enfocament ha permès encadenar, en una primera volta, els Grans objectius de transició amb les Àrees de reflexió-acció i els seus factors determinants. Alhora, en una segona volta, la integració de metodologies d'anàlisi estratègica i prospectiva, ha permès encadenar aquests elements amb una jerarquia d'Objectius estratègics i Objectius de desenvolupament que, a partir de les interdependències entre àrees, permet dissenyar accions prioritàries, prenent en compte el seu potencial impacte transformador.

UNA TRANSICIÓ MODULAR I ESCALABLE

La **transició cap a la sostenibilitat de les Balears** no pot ni ha de pretendre abordar tots els desafiaments de l'arxipèlag de cop. Tampoc pot forçar solucions homogènies. Cada illa o àmbit d'actuació té ritmes i necessitats diferents. Per això, s'ha optat per una transició modular i escalable. Aquest enfocament té diversos avantatges, ja que permet:

- Adaptar-se millor als reptes i oportunitats que es presenten.
- Desenvolupar projectes de petita escala i impacte significatiu abans de fer canvis generalitzats.
- Implementar una gestió gradual, fet que evita col·lapses (institucionals, econòmics o socials), redueix resistències i estalvia tensions innecessàries.
- Optimitzar recursos econòmics, humans i tecnològics i distribuir la inversió i l'esforç en el temps.
- Replicar i ampliar de manera eficient els avanços assolits en un determinat àmbit.

Per això, un dels valors afegits d'aquest document és la seva capacitat per generar accions concretes i aplicables, gràcies a una estructura modular i flexible que permet dissenyar i desplegar unitats d'intervenció específiques, perfectament encaixades en les **Bases de l'Agenda de transició** que es proposen i sense perdre coherència amb la visió global de la transició.

Aquestes unitats d'intervenció específiques poden abordar aspectes clau de la transició, com:

- Noves eines de formació per a activitats emergents, ajustades a les necessitats canviants del mercat laboral.
- Programes de certificació en sostenibilitat per empreses i treballadors.
- Sistemes de monitorització de l'impacte turístic, integrats en el sistema de gestió regional.
- Projectes pilot de diversificació econòmica, en activitats com l'economia blava o les tecnologies verdes.
- Plans de conciliació i benestar laboral, que puguin ser escalats en diferents activitats.

La capacitat de dissenyar i incardinar unitats d'intervenció específiques representa un avantatge competitiu per a les Balears en el seu camí cap a la sostenibilitat. Aquesta estructura permet avançar de manera sostinguda i efectiva i oferir resultats a curt termini, sense haver d'esperar a grans transformacions estructurals.

Amb aquest plantejament, la transició deixa de ser una gran reforma que només es materialitza en el llarg termini, per convertir-se en un procés viu i en constant evolució, capaç de generar impactes immediats i sostinguts en el temps. Així, les Balears no només planifiquen la seva transició, sinó que la viuen i la construeixen de manera activa i constant.

UNA TRANSICIÓ AL SERVEI D'UN CANVI REAL

Bases de l'Agenda de transició representa un avanç significatiu en la manera d'abordar la transició cap a la sostenibilitat de les Balears. L'aposta per una metodologia participativa, sistemàtica i dinàmica ha permès superar les barreres tradicionals de la planificació estratègica i establir una guia d'acció pràctica, fonamentada i efectiva.

La seva força rau en l'ús intel·ligent de les dades, la participació activa dels actors i la capacitat d'integrar perspectives diverses en un marc d'acció coherent i estructurat. Aquest és el valor diferencial d'aquesta proposta, i allò que ha de permetre a les Balears avançar en una transició necessària, viable i efectiva.

Aquest document constitueix un marc estratègic per orientar la transició cap a la sostenibilitat a les Balears i al mateix temps una eina metodològica innovadora que permet passar de la reflexió a l'acció de manera estructurada i eficient. Això s'aconsegueix mitjançant una cadena integrada que connecta Principis guia, Objectius de transició, Àrees de reflexió-acció i factors determinants amb Objectius estratègics i Objectius de desenvolupament que permeten la definició de línies d'acció.

Aquest enfocament permet que la transició no sigui concebuda com un conjunt rígid d'estratègies fixes, sinó com un procés dinàmic, capaç de generar unitats d'intervenció operatives i escalables, adaptades a les necessitats canviants dels actors i de la regió. Això facilita:

- L'**experimentació i prova pilot d'accions específiques**, abans d'escalar-les a tota la regió.
- L'**adaptació contínua de les estratègies**, en funció dels resultats i de les dinàmiques del mercat i la societat.
- La **incorporació de sistemes de monitoratge**, que permetin mesurar l'impacte de cada acció i fer ajustos en temps real.

D'aquesta manera, la transició cap a la sostenibilitat esdevé una estratègia de canvi real, capaç de generar resultats tangibles a curt termini mentre es consoliden els canvis estructurals.

